

a la lluna de València

La crida de Cthulhu i L'horror de Dunwich

Howard Phillips Lovecraft

I
L'HORROR DE FANG

La misericòrdia més gran del món, crec jo, és la incapacitat de la ment humana per a establir relacions entre tot allò que conté. Vivim en una plàcida illa d'ignorància envoltada de mars negres d'infinitud, i no estem pensats per a viatjar lluny. Les ciències, cadascuna de les quals s'afanya a seguir el seu camí, no ens han fet molt de mal, fins ara; però algun dia, quan s'ajunten les peces d'un coneixement dispers, se'ns obriran uns panorames tan terrorífics de la realitat i de la posició tan esgarrifosa que hi ocupem que ens tornarem bojós per culpa de la revelació o fugirem de la llum letal per a buscar pau i seguretat en una nova edat de les tenebres.

Els teòsofs han intuït la paorosa grandesa del cicle còsmic en què el nostre món i la nostra espècie humana no són més que incidents passatgers. S'han referit a pervivències estranyes amb termes que gelarien la sang si no els embolcallara un optimisme tou. Però no és d'ells que va sorgir aquella única visió d'eons prohibits que encara em deixa glaçat quan hi pense i em fa tornar boig quan els somie. Aquella visió, com totes les visions terribles de la veritat, va esclatar com un llampec quan es van ajuntar de manera accidental pe-

ces separades: en aquest cas, una notícia d'un periòdic vell i les notes d'un professor mort. Espere i desitge que ningú més no ajunte peces d'aquesta mena; el que és jo, ben cert que, si visc, no afegiré a gratcient cap baula a una cadena tan horrorosa. Crec que el professor també pensava guardar silenci pel que fa a la part que coneixia, i que hauria destruït les seues notes si la mort no l'haguera enxampat.

El meu coneixement de l'assumpte es remunta a l'hivern de 1926-27, arran de la mort del meu besoncle George Gammell Angell, professor emèrit de llengües semítiques a la Universitat de Brown, Providence, Rhode Island. El professor Angell era reconegut arreu com una autoritat en inscripcions antigues i sovint havien recorregut a ell els directors de museus importants, de manera que pot haver-hi molta gent que recorde el seu traspàs a l'edat de noranta-dos anys. En l'àmbit local, l'interés es va veure augmentat pel misteri que envoltà les causes de la seua mort. El professor havia mort mentre tornava del vaixell de Newport; havia caigut de sobte, segons els testimonis, després que li haguera clavat una espenta un negre amb aspecte de mariner que havia eixit d'un dels carrerons foscos i estranys que poblen el vessant rost d'un turó i que permetien tallar camí entre els molls i la casa del finat a Williams Street. Els metges no van saber trobar cap malaltia visible, però arribaren a la conclusió, després d'una discussió dominada per la perplexitat, que alguna misteriosa lesió del cor, provocada per l'ascensió ràpida d'un turó tan

espadat per part d'un home tan gran, era la responsable del final. Aleshores no vaig veure cap motiu per a discrepar d'aquest dictamen, però darrerament m'incline a dubtar-ne, i més que a dubtar-ne.

Com a hereu i marmessor del meu besoncle, ja que ell era vidu i no tenia fills, jo havia d'examinar els seus papers de manera bastant exhaustiva; per tant, amb aquest propòsit, em vaig emportar tots els seus arxivadors i caixes al meu domicili de Boston. Bona part del material que vaig ordenar serà publicat més endavant per l'Associació Nord-americana d'Arqueologia, però hi havia una caixa que em va semblar d'allò més desconcertant i que no tenia ganes de mostrar a ningú més. L'havien tancada amb pany i clau, i no vaig trobar-ne la clau fins que no se'm va ocórrer examinar el clauer personal que el professor duia sempre a la butxaca. Aleshores sí que vaig aconseguir obrir-la, però tot seguit vaig tenir la sensació de trobar-me davant d'una barrera encara més gran i més ben tancada. Perquè, quin podia ser el significat de l'estrany baix relleu de fang i del desgavell de notes, desficacis i retalls que hi vaig trobar? És que el meu oncle, en els seus darrers anys, havia donat crèdit a les impostures més evidents? Vaig decidir que buscaria l'escultor excèntric responsable d'aquesta aparent alteració de la pau mental d'un vell.

El baix relleu tenia una forma més o menys rectangular, d'uns dos centímetres de gros i uns dotze per quinze centímetres de superfície, i un origen modern

evident. Tanmateix, les figures que exhibia distaven de ser modernes tant pel que fa a l'atmosfera com a allò que suggerien, ja que els capricis del cubisme i el futurisme, malgrat la seua multiplicitat i extravagància, no reproduïen sovint aquella regularitat críptica que batega sota l'escriptura prehistòrica. I escriptura d'algun tipus era el que semblava, sens dubte, la major part d'aquelles figures, tot i que la meua memòria, malgrat la gran familiaritat que tenia amb els papers i les col·leccions del meu oncle, no aconseguia identificar de cap manera, ni que fóra remotament, aquest espècimen concret, ni tan sols la família a què pertanyia.

Damunt d'aquest aparent jeroglífic hi havia una figura amb una finalitat clarament pictòrica, tot i que l'execució impressionista no permetia fer-se una idea molt clara de la seua naturalesa. Semblava una mena de monstre, o de símbol que representava un monstre, amb una forma que només podria concebre una fantasia malalta. Si dic que la meua imaginació una mica extravagant evocava simultàniament imatges d'un polp, d'un drac i d'una caricatura humana, no seré del tot infidel a l'esperit d'aquella cosa. Un cap polpós amb tentacles coronava un cos cobert d'escates i dotat d'unes ales rudimentàries; però era el perfil del conjunt que el feia espantós i colpidor. Darrere de la figura s'apuntava vagament un rerefons arquitectònic ciclopi.

Els escrits que acompanyaven aquesta raresa, a banda d'una pila de retalls de premsa, estaven redactats amb la lletra més recent del professor Angell i no

aspiraven a assolir un estil literari. El que semblava ser el document principal duia com a títol «EL CULT DE CTHULHU», amb lletres escrites amb moltíssima cura a fi d'evitar la lectura errònia d'una paraula tan inaudita. El manuscrit es dividia en dues seccions, la primera de les quals es titulava «1925: Somni i obra del somni d'H. A. Wilcox, Thomas Street, 7, Providence, R. I.», i la segona, «Relat de l'inspector John R. Legrasse, Bienville Street, 121, Nova Orleans, Louisiana, a la reunió de l'A. N. A., 1908. Notes sobre la trobada i relat del prof. Webb». Els altres papers manuscrits eren tot notes breus, alguns, relats dels somnis estranys de diverses persones, d'altres, citacions de llibres i revistes de teosofia (entre les quals destacaven les de *L'Atlàntida i la Lemúria perduda*, de W. Scott-Elliott),¹ i la resta, comentaris sobre societats secretes i cultes clandestins de llarga tradició, amb referències a passatges de llibres fonamentals de mitologia i d'antropologia com ara *La branca daurada*, de Fraser,² o *El culte*

---

1. William Scott-Elliott (mort el 1930) va ser banquer, antropòleg aficionat i teòsof. Es va interessar per les races humanes primitives que poblaren els continents perduts de l'Atlàntida i Lemúria. El llibre citat va veure la llum el 1925 amb el títol *Atlantis and the Lost Lemuria*.

2. Sir James George Fraser (1854-1941) va ser un antropòleg escocès. *The Golden Bough* (traduït al castellà com *La rama daurada: magia y religión*) és, sens dubte, la seua contribució més important. Hi va dur a terme un estudi de la mitologia i

de la bruixeria a l'Europa occidental, de la senyoreta Murray.³ Els retalls al·ludien en gran part a malalties mentals estrafolaries i a esclats de bogeria o fanatisme grupal a la primavera de 1925.

La primera meitat del manuscrit principal contava una història ben peculiar. Sembla que l'1 de març de 1925 un jove prim i bru d'aspecte neuròtic i exaltat va fer una visita al professor Angell amb el singular baix relleu de fang, que aleshores estava encara humit i acabat de fer. La seua targeta portava el nom de Henry Anthony Wilcox, i el meu oncle el va reconèixer com el fill menor d'una família excel·lent que ell coneixia una mica. Darrerament estudiava escultura a l'Escola de Disseny de Rhode Island i vivia sol a l'edifici Fleur-de-Lys, a prop d'aquesta institució. Wilcox era un jove precoç conegut pel seu talent però també per la seua gran excentricitat, i des de la infantesa havia cridat l'atenció per les estranyes històries i els somnis

---

de la religió des d'un punt de vista estrictament antropològic que va ser molt influent en la seua època. La tercera versió, en dotze volums, es va publicar entre 1906 i 1915.

3. Margaret Alice Murray (1863-1963) va ser una eminent egip-tòloga i antropòloga britànica que, entre altres coses, va ajudar a propagar la hipòtesi del culte de la bruixeria, segons la qual aquest culte procedia d'una religió pagana europea anterior a l'adveniment del cristianisme. El títol original del llibre esmentat és *Witch-Cult in Western Europe* (traduït al castellà com *El culto de la brujería en Europa occidental*).

peculiaris que tenia costum de relatar. Es qualificava a si mateix de «psíquicament hipersensible», però la gent seriosa de l'antiga ciutat comercial es limitava a titllar-lo de «rar». No havia freqüentat mai els de la seua classe i havia anat perdent gradualment la visibilitat social, fins al punt que ara només el coneixia un grup d'estetes d'altres ciutats. Fins i tot el Cercle Artístic de Providence, delerós de preservar el seu conservadorisme, el considerava un cas perdut.

En aquella visita, segons el manuscrit del professor, l'escultor va sol·licitar inesperadament l'ajuda dels coneixements d'arqueologia de l'amfitrió per a identificar el jeroglífic del baix relleu. Parlava de manera absent i afectada, indicativa de posa i d'antipatia, i el meu oncle li va respondre en un to una mica abrupte, perquè el caràcter notòriament recent del relleu mostrava afinitat amb qualsevol cosa llevat de l'arqueologia. La rèplica del jove Wilcox, que va fer prou impressió al meu oncle perquè la recordara i en deixara constància literal per escrit, fou d'un caràcter fantàsticament poètic, que devia ser típic de la seua conversa en general i que després he vist que era molt característic del seu tarannà. Va dir: «I tant que és nou, perquè el vaig fer anit mentre somiava ciutats estranyes; i els somnis són més antics que Tir la capficada, o que l'Esfinx contemplativa, o que Babilònia, cenyida de jardins».

Aleshores va començar a contar la confusa història que de sobte va animar la memòria adormida del meu oncle i va despertar el seu interès enfebroït. La nit

abans hi havia hagut un lleuger terratrèmol, el més destacable que es produïa a Nova Anglaterra des de feia anys, i la imaginació de Wilcox ho havia notat de manera punyent. En anar-se'n al llit, havia tingut un somni sense precedents de grans ciutats ciclòpies amb blocs gegantins i monòlits que arribaven al cel, pels quals regallava un tarquim verd i que feien una impressió sinistra d'horror latent. Murs i columnes estaven coberts de jeroglífics, i de baix, d'algun punt indefinit, pujava una veu que no era una veu, sinó una sensació caòtica que només la fantasia podia transformar en so, però que ell havia mirat de reproduir amb el batibull de lletres quasi impronunciable de «Cthulhu fhtagn».

Aquest galimaties fou la clau del record que va alterar i neguitejar el professor Angell. Va interrogar l'escultor amb minuciositat científica i va examinar amb una intensitat quasi forassenyada el baix relleu en què el jove va veure que estava treballant, gelat i vestit només amb la camisa de dormir, quan es va despertar desconcertat. El meu oncle va culpar la vellesa, segons que digué després Wilcox, de la lentitud amb què va reconèixer tant el jeroglífic com el disseny pictòric. Moltes de les seues preguntes van semblar completament fora de lloc al visitant, sobretot aquelles que miraven de relacionar aquests aspectes amb societats o cultes estranys, i Wilcox no entenia les reiterades promeses de silenci que se li feien si admetia pertànyer a algun grup ben estés de tipus místic o associat amb alguna religió pagana. Quan el professor Angell es

va convèncer que l'escultor no havia sentit parlar, de debò, de cap culte o conjunt de coneixements críptics, va insistir al seu visitant que l'informara de qualsevol somni futur. Això va donar un fruit regular, ja que, després de la primera entrevista, el manuscrit registra visites diàries del jove, en el transcurs de les quals va relatar fragments astoradors d'una imatgeria nocturna el pes de la qual sempre descansava sobre algun terrible panorama ciclopi de pedra fosca i llefiscosa, amb una veu o intel·ligència subterrània que llançava monòtonament impactes de sentit amb uns crits que només podien transcriure's en forma de galimaties. Els dos sons que es repetien més sovint són els reproduïts per les lletres «Cthulhu» i «R'lyeh».

El 23 de març, prosseguia el manuscrit, Wilcox no es va presentar, i les preguntes que es van fer a la seua residència van revelar que estava malalt d'una misteriosa febre i que l'havien traslladat a casa de la família, a Waterman Street. S'havia posat a cridar en plena nit, tot despertant així d'altres artistes que vivien a l'edifici, i d'aleshores ençà només havia donat senyals d'inconsciència i de deliri, de manera alterna. El meu oncle va telefonar de seguida a la família i va començar a seguir el cas de prop. Feia visites freqüents a Thayer Street, a la consulta del doctor Tobey, que era el metge que el tractava, segons que va esbrinar. La ment febril del jove, pel que semblava, s'encaboriava amb coses estranyes, i el metge de tant en tant s'esgarrifava en parlar-ne. No només repetia allò que

havia somiat abans, sinó que a més desvariava sobre una cosa gegantina que feia «quilòmetres d'alçada» i que caminava o s'arrossegava feixugament. No va descriure aquest objecte amb detall en cap moment, però algunes paraules delirants que pronunciava de tant en tant, i que el doctor Tobey va repetir, convenceren el professor que devia tractar-se de la mateixa monstruositat indescriptible que havia mirat de representar amb l'escultura del somni. Qualsevol referència a aquest objecte, va afegir el metge, preludejava indefectiblement la caiguda del jove en un estat de letargia. La seua temperatura, sorprenentment, no era molt més alta de la normal, però el seu estat general, en altres aspectes, era més propi de la febre que no d'una malaltia mental.

El 2 d'abril cap a les tres de la vesprada va desaparèixer de sobte qualsevol símptoma de l'afecció de Wilcox. Es va incorporar al llit i es va quedar astorat de veure's a casa, ja que no era gens conscient de tot el que li havia passat, en somnis o en realitat, des de la nit del 22 de març. El metge va afirmar que estava bé, de manera que al cap de tres dies va tornar a la seua residència habitual, però al professor Angell ja no li va ser de cap ajuda. Arran de la recuperació, va desaparèixer qualsevol senyal de somnis estranys, i el meu oncle va deixar de registrar els seus pensaments nocturns al cap d'una setmana de relats inútils i irrelevantes de visions absolutament normals.

Amb això acabava la primera part del manuscrit, però les referències a algunes notes disperses em van

donar molta matèria per a la reflexió; tanta, de fet, que només l'arrelat escepticisme que aleshores constituïa la meua filosofia pot explicar que continuara malfiant-me de l'artista. Les notes en qüestió eren les que descrivien els somnis de diverses persones durant el mateix període en què el jove Wilcox havia experimentat les seues estranyes visions. Sembla que el meu oncle s'havia afanyat a teixir una xarxa d'indagacions prodigiosament atapeïda entre quasi tots els amics a qui podia preguntar sense resultar impertinent, i els havia demanat informació dels somnis que havien tingut cada nit, així com de les dates de qualsevol visió remarcable que hagueren experimentat d'un temps ençà. Sembla que aquesta petició va obtenir respostes variades; tot i així, però, degué rebre més respostes de les que un home normal podia atendre sense un secretari. Aquesta correspondència original no s'ha conservat, però les seues notes en constituïen un resum complet i ben significatiu. La gent normal de la societat i del comerç –la tradicional «sal de la terra» de Nova Anglaterra– va donar resultats quasi del tot negatius, encara que d'ací i d'allà sorgeixen impressions nocturnes indefinides, sempre entre el 23 de març i el 2 d'abril, el període del deliri del jove Wilcox. Als homes de ciència no els va afectar molt més, tot i que hi ha quatre casos descrits de manera vaga que apunten visions fugisseres de paisatges estranys, i en un cas es fa esment de l'esglai davant d'una cosa anormal.

Foren els artistes i els poetes que forniren les respostes pertinents, i estic segur que hi hauria hagut un

atac general de pànic si hagueren pogut comparar les seues notes. Sense les cartes originals al davant, jo m'inclinava a sospitar que el compilador havia fet preguntes esbiaixades o que havia alterat la correspondència a fi que corroborara allò que ell, implícitament, havia decidit trobar-hi. Per això jo continuava pensant que Wilcox, que d'alguna manera coneixia les antigues dades en poder del meu oncle, havia abusat de la bona fe del vell científic. Les respostes dels artistes contaven una història inquietant. Del 28 de febrer al 2 d'abril una gran part d'ells havia somiat coses molt rares, i la intensitat dels somnis havia estat extraordinàriament més gran durant el període de deliri de l'escultor. Més d'una quarta part dels que referien alguna cosa referien escenes i una mena de sons no molt diferents dels que havia descrit Wilcox, i alguns somiadors confessaven que havien sentit una por molt forta de la cosa gegantina i indescriptible que es veia cap al final. Hi havia un cas, relatat de manera emfàtica en la nota, molt lamentable. El subjecte, un arquitecte molt conegut aficionat a la teosofia i a l'ocultisme, es va tornar completament boig el dia de l'atac de Wilcox i va expirar al cap d'uns mesos després de demanar, sense parar de xisclar, que algú el salvava d'un ésser infernal. Si el meu oncle haguera fet referència a aquests casos amb noms i cognoms, en comptes de fer-ho amb números, jo hauria intentat corroborar-los i indagar-los personalment; però, com que no va ser així, només vaig poder seguir la pista d'uns quants. Tots aquests, però, van confirmar les

notes fil per randa. M'he preguntat sovint si tots els destinataris de les preguntes del professor es van sentir tan desconcertats com aquesta porció. Encara bo que no en rebran mai cap explicació.

Els retalls de premsa, com ja he apuntat, giraven a l'entorn de casos de pànic, bogeria i excentricitat durant el període al·ludit. El professor Angell degué contractar un gabinet de retalladors, perquè el nombre d'extractes era astorador i les fonts procedien d'arreu del globus. Per ací eixia un suïcidi nocturn a Londres, on algú que dormia sol saltava d'una finestra després que se sentí un crit espantós; per allà, de manera semblant, una carta incoherent al director d'un periòdic sud-americà, on un fanàtic albira un futur tenebrós arran de les visions que ha tingut. Un despatx procedent de Califòrnia dóna compte d'una colònia de teòsofs que es vesteixen en massa amb túniques blanques a l'espera d'un «gloriós acompliment» que no arriba mai, mentre que notícies de l'Índia parlen veladament de greus aldarulls causats pels nadius a les acaballes de març. Els ritus de vudú es multipliquen a Haití, i des dels destacaments d'Àfrica arriben notícies de xiuxiejos sinistres. Alguns oficials nord-americans a les Filipines troben que hi ha tribus díscoles per aquesta època, i la policia de Nova York és assaltada per una munió de llevantins histèrics la nit del 22 al 23 de març. L'oest d'Irlanda també en va ple, de llegendes i rumors esbojarrats, i un pintor fantasiós anomenat Ardois-Bonnot penja un blasfem *Paisatge de somni* al saló de primavera de 1926, a París. I són

tan nombrosos els conflictes registrats als manicomis que és un miracle que la comunitat mèdica no s'adonara dels estranys paral·lelismes i, desconcertada, en traguera conclusions. Un grapat estrofolari de retalls, tot comptat i debatut, i a dia d'avui encara no em sé avenir del racionalisme insensible amb què els vaig deixar de banda. Però aleshores estava convençut que el jove Wilcox estava al corrent dels fets més antics esmentats pel professor.